

**Олександр
МІРОШНИЧЕНКО**

Науковий співробітник
Національного
заповідника «Глухів»

ГЛУХІВ 2013. РОЗКОП 1.

Проходячи щодня уздовж синього паркану, що огорожує земельну ділянку, розташовану на розі вулиць Терещенків і Спартак, мало хто з городян задає собі питання, що ж насправді відбувається за його лаштунками. Тільки одинаки, яких врешті-решт поборолла цікавість, наважуються переступити поріг будівельного майданчику.

Грудень 2013 року відзначився початком будівництва у м. Глухові торговельного комплексу «АТБ». Враховуючи те, що зазначена земельна ділянка знаходиться на охоронюваній археологічній території, здійснення будь-яких будівельних робіт неможливе без її попереднього наукового вивчення. Для відпрацювання цього питання були запрошені спеціалісти Чернігівського підрозділу ДП НДЦ «Охоронна археологічна служба України». Дослідження очолив науковий співробітник Центру О.Г.Сенюк. До цієї справи долучилися і спеціалісти Національного заповідника «Глухів». Метою робіт стало проведення рятувально-охоронних археологічних розкопок в зоні будівництва, дослідження житлової забудови XVII-XVIII ст. на території Глухівської фортеці.

Завдяки даним з історичної топографії Глухова ми можемо прослідкувати динаміку його забудови упродовж XVIII-XX ст., але визначити межі міста на більш ранніх етапах його існування без археологічних досліджень просто неможливо. Вже у перші дні розкопок у південно-західній ділянці котловану були виявленні цегляні підмурки та підвал будинку XIX ст., повністю засипаний побутовим повоєнним сміттям. Згодом були

Робочі зйомки рятувально-охоронних археологічних розкопок

віднайдені залишки згорілих будівель XVII-XVIII ст., у яких містилися численні уламки керамічного і скляного посуду, кахлів та кісток свійських тварин. На особливу увагу заслуговують фрагменти поліхромних кахлів, посуду із різнокольорового гутного скла та декоративні розетки – кольорові плитки округлої форми із рослинним орнаментом. Такі зразки керамічних виробів у Глухові знайдені вперше.

Наявність потужного давньоруського шару на досліджуваній території для чернігівських археологів не стала великою несподіванкою. Ще під час археологічних досліджень міста у 1991 р. на сусідніх із сучасним розкопом ділянках, а саме на території Тюремного острогу, в котловані під будівництво багатоповерхівки над міським стадіоном, у провулках Поштовому та Ушинського були зафіксовані об'єкти давньоруського періоду. Цього разу нововиявленими

спорудами XI-XIII ст. стала група зернових ям, перевикористаних під смітники в той же період, та житловий будинок. Первісно будинок мав в основі чотирикутний зруб, у кутку якого розташовувалася глиняна піч. Велика кількість стовпчикових ям у підлозі споруди може вказувати на умебловання оселі. В давньоруському прошарку були знайдені уламки керамічних виробів та плінфи, фрагменти криці та кістки тварин. Серед індивідуальних речей – хрестик, фрагмент каблучки, прясла, уламки скляних браслетів, частина керамічного світильника та глиняні денця глеків з таврами гончарів.

Попередня атрибуція знахідок була зроблена безпосередньо на місці проведення розкопок. Наразі всі археологічні артефакти відправлені до Чернігова, де на їх чекає камеральна обробка та реставрація, а по завершенні робіт вони будуть передані до фондів Національного заповідника «Глухів».

Юрій
КОВАЛЕНКОЗавідувач
науково-дослідного
відділу Національного
заповідника «Глухів»

Мабуть кожен з нас хоч раз у житті задумувався, що цікаво було б знати, як називалась та чи інша вулиця або навіть частина свого міста у давнину, і особливо та, де живеш сам. Тільки за останні кілька десятиліть глухівські вулиці неодноразово змінювали свої назви. Хоча ще живі свідки тих змін, вже не кожен згадає, яке саме ім'я носила та чи інша вулиця, скажімо, 50 чи 60 років тому. Що й говорити про більш давні часи.

Найвагоміший внесок у справу віднайдення забутих топонімів та назв вулиць старого Глухова належить, безперечно, глухівському краєзнавцю Ігорю Івановичу Сбитному. Десятки розшуканих ним старих назв

Забута топографія Глухова

продовжують поповнювати наші знання про, начебто, не таке вже й давнє минуле міста.

У історичних джерелах практично відсутня інформація про давньоруський Глухів. Крім кількох згадок, пов'язаних з історичними подіями XII-XIV ст., ми не маємо жодного свідчення про місцеві топонімічні назви, особливості топографії міста. Про Глухів пізньосередньовічні дослідники мають уяву завдяки великій кількості архівних документів, що збереглися у архівах України, Росії та інших країн, а також дякуючи картографічним матеріалам.

Отже, Глухів у XVIII ст. був поділений на 5 частин: безпосередньо фортеця, обнесена валом, форштадт

або передмістя Красна Гірка з П'яною долиною, Білополівське передмістя зі слободою Кубраківкою, Веригинське та Усівське передмістя. В описі, що зберігається у Державному архіві Чернігівської області, наведений ряд топонімічних назв: Усівка, Білополівка, Поганий Ставок, слобода Кубраківка, Чернеча гребля (Черниціна плотина), ріка Ясмань. Тут є згадка про греблю пана Скоропадського, перераховуються назви вулиць (Велика (Большая), Велика Путивльська дорога, Циганська, Синявська, Ямпільська, Київська, Ящикова, Лобасовка, Климівка, Моїсеївка) та провулків (Соколівка та Ющенків). У місті та чотирьох передмістях стояло 8 кам'яних храмів, 3 дерев'яні церкви та каплиця над криницею. Все місто з передмістями було поділене на 12 кварталів. Всього у ньому налічувалося 1230 будинків. У описі згадується

План м. Глухова початку XX ст.

також невідоме німецьке кладовище.

І.І. Сбитним досить докладно описані вулиці довоєнного та повоєнного Глухова. Та все ж окремі випадкові знахідки допомагають розширити наші знання про, здається, вже досить добре відомий нам історичний період.

Нещодавно Заповіднику була подарована копія з раніше невідомого плану м. Глухова, зроблена у 1922 році. Сам же план виконаний на початку ХХ ст. (на жаль, точна дата на плані

відсутня). Вірогідно він був складений між 1909 та 1917 рр., оскільки на ньому вже позначений пам'ятник М.А. Терещенку, відкритий саме 1909 року. З плану дізнаємося, що утій частині міста, де розташовувався відомий нам Трохимівський сад, знаходився хутір Моїсеївський. У районі Веригиноного виявлено кілька вулиць з невідомими до цього назвами. Так сучасний провулок Ярмарковий на плані позначений як вулиця Снежкіна, провулок Шкільний був вулицею Сапожницькою, а вулиця

Маяковського носила назву Гутовська. Але найбільшим сюрпризом виявилось те, що посередині Ярмаркової площі (де наразі знаходяться приватні городи глухівчан), як це не дивно, зображено споруду з підписом «Палац Кирила Розумовського»? Відомо, що палац був розібраний ще до кінця ХVІІІ ст. Що це – помилка картографа, котрий робив кресленник плану, користуючись більш ранніми зображеннями, не орієнтуючись на реальній місцевості, чи можливо ми чогось не знаємо?..

**Вера
НАЗАРОВА**

Генеалог
г. Москва

Новогодніе праздники по-глуховски

Новый год и Рождество – самые любимые и долгожданные праздники. Эти дни мы стараемся провести в кругу семьи и друзей весело и как-то по-особенному, превращая их в череду ярких и наполненных воспоминаниями событий. Новогодние застолья, гулянья у светящейся огнями живой ёлки в центре города, катания на коньках и игры в снежки, строительство снежных замков, валяние в снегу, ну и, конечно, посиделки с друзьями в уютных кафе – неотъемлемые атрибуты зимних праздников глуховчан.

В конце ХІХ века жители Глухова предпочитали те же радости и развлечения. В эти дни устраивались народные гуляния, катания с гор и на лошадях и, конечно, уличные чаепития у самовара. Более современными развлечениями Глухов ХІХ века был обязан офицерам расквартированного в городе Костромского полка, много сделавшего для оживления унылой жизни горожан. Обществом офицеров на пруду у Веригинской гребли к Рождеству устраивался каток, на который всегда собиралось много публики. Поначалу на коньках катались всего несколько человек, так как в Глухове эта забава была почти неизвестна. А народ развлекался, катая друг друга на «креслах». Каток был отлично иллюминирован площадками и фонарями, а иногда и праздничными фейерверками.

Постепенно коньки прижились в Глухове и стали ежегодным атрибутом зимних гуляний. В офицерском клубе в канун Рождества силами Костромского полка давались любительские спектакли, которые имели огромный успех. Со сцены показывали «Последнюю жертву» Островского, «Сорванца» Крылова, водевиль «Медведь сосватал» и другие постановки. Все эти спектакли были благотворительными, и собранные средства шли на пособия беднейшим гражданским обывателям города, вдовам военных, а также в фонд для помощи солдатам, уволенным со службы по неизлечимым болезням. Там же, в офицерском собрании, устраивались танцевальные вечера, проходившие

довольно весело и оживленно, так как было много танцюющих. В другом клубе города, гражданском, проводились музыкальные вечера, на которых оркестр и хор того же Костромского полка исполнял различные музыкальные пьесы. Собиравшаяся тут публика меньше отдавала предпочтения танцам – обычно в этом клубе царил вездесущий и всеувлекающий «винт». Здесь же вошла в моду старинная игра «в двадцать один». Глуховский гражданский клуб не только в праздничные дни посещался любителями карточной игры. Именно благодаря картам гражданский клуб умудрялся не только сводить концы с концами,

Продолжение на стр. 8

Частная и общественная благотворительность Глухова

Редким провинциальным городам не только нашей губернии, но и всего нашего обширного Отечества выпадает такая завидная доля всестороннего сосредоточия благотворительности, какую пользуются беднейшие горожане Глухова и его уезда. Благодаря отчасти губернскому и уездному земству, городу, благотворительному обществу и, в особенности, щедрым пожертвованиям Гг. Терещенко, в настоящее время в Глухове две больницы: одна содержится на средства местного земства; другая же больница Св. Евфросинии с бесплатным лечением в ней содержится на средства Гг. Терещенко; есть богоугодное заведение, содержимое на средства местного земства, «Терещенко детский приют», содержимый на средства Гг. Терещенко, общество пособия нуждающимся воспитанникам Глуховской мужской прогимназии. Ко всему этому следует добавить частные пособия торгового дома Гг. Терещенко в ежемесячных пособиях и других видах; да городом и местным еврейским обществом ежегодно отпускаются отдельные суммы (до 600 руб.) исключительно для бесплатного лечения жителей города. Так как мне уже приходилось в частности касаться обще-

ственной благотворительности, постараюсь отметить ход постепенного её развития и, наконец, состояния её деятельности в настоящее время. Это тем необходимее, что о деятельности частной благотворительности сведения всегда встречаются очень скудные, и если бы кому-либо таковые понадобились, то познакомиться с ними не всегда представляется возможным. Познакомившись всесторонне с деятельностью местных благотворительных учреждений, не могу не высказать своего особого удовольствия, что благодаря существованию местных «Губернских ведомостей» имею возможность ознакомить общество с этой в высшей степени полезной деятельностью. Пишу с надеждой, что и другие города нашей губернии, получившие «talанты», не станут зарывать их, а принесут на суд человеческий и, благословляя руку дающего, напомнят многим другим об отношении истинного христианина и человека к меньшим братьям своим. В нашей губернии достичь этого тем легче, что страницы «Черниговских губернских ведомостей» всегда готовы помещать полезные местные сведения.

Но приступлю к изложению добытых сведений. Начну прежде все-

го обзор деятельности известного «Терещенко детского приюта» как приступившего к полезной благотворительной деятельности раньше других. «Терещенко детский приют» учреждён дворянином Артемом Терещенко в Глухове в 1872 году в память 4-го апреля 1866 года и видит целью призреть малолетних сирот обоюбого пола беднейших жителей Глухова без различия звания, и дать им средства к образованию соответственно их способностям и наклонностям. В приют принимаются дети от 6-ти до 12-ти летнего возраста, обоюбого пола, и находятся они на попечении приюта до получения совершеннолетия, после чего определяются на места или возвращаются на попечение родителей. Мальчики и девочки, поступившие на попечение приюта, обучаются Закону Божьему и первоначальным познаниям, а затем, оставаясь жить в приюте, определяются вольноприходящими: мальчики – в городское образцовое училище, или же когда достигнут 13 лет от роду, то перемещаются для обучения ремеслу. Девочки по достижении известного возраста (13 лет) перемещаются в учение ремёслам. Благодаря особой заботливости попечителя приюта Н.А. Терещенко и огромного штата служащих в экономиях

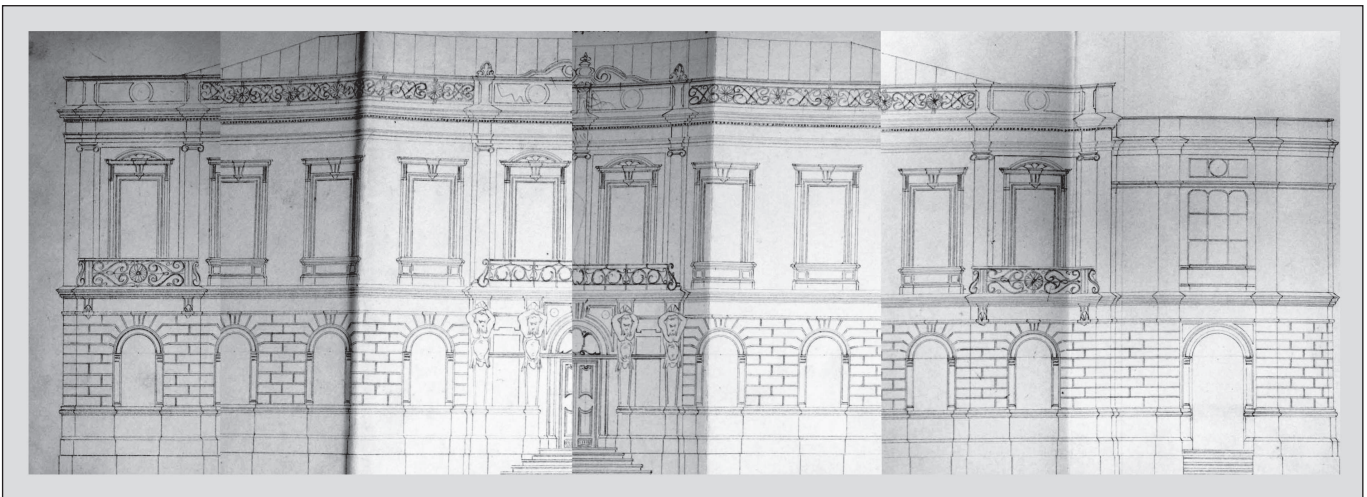

Чертёж лицевого фасада «Терещенко детского приюта» (1866 г.)

Таблица 1

Год	1873	1874	1875	1876	1877	1878	1879	1880	1881	1882	1883	1884	1885	1886
Мальчиков	38	38	36	39	38	43	45	54	52	55	56	60	57	68
Девочек	16	19	21	19	20	20	16	16	22	24	25	25	24	28
Расход (руб.)	5899	5686	7199	7167	7136	6027	7150	8355	9907	9514	10618	11313	10127	10445

и конторах братьев Гг. Терещенко, питомцы приюта, по выходу из ононого, всегда обеспечены приличным местом. Некоторые из питомцев выдержали экзамен на звание сельского учителя и получили соответственные места, другие же поступают в Глуховский учительский институт, но есть и такие питомцы приюта, которые теперь уже оканчивают университет. Нечего и добавлять, что во всех этих случаях, если питомцы обращались за помощью к Гг. попечителю приюта, то никогда не получали отказа. «Терещенко детский приют» состоит в ведении Императорского Человеколюбивого Общества и находится под покровительством учредителей его действительных статских советников Николая и Фёдора Артемьевичей Терещенко; содержится же на проценты с неприкосновенного капитала, сумма коего в настоящее время достигла 12 750 руб.; приют помещается в великолепном каменном 4-этажном доме, во дворе которого находятся два каменных флигеля, приносящие за наём их ежегодного дохода до 600 рублей.

Мне приходилось жить в университетских губернских городах, был и в двух приютах одного такого города и должен сказать, что помещением питомцев последние должны уступить Глуховскому. Дом, в котором помещается местный «Терещенко приют», был выстроен для жилья одного из братьев Терещенко с некоторого рода роскошью, и нет сомненья, что такое помещение исключительно. Между тем вся громадная усадьба оценена жертвователями лишь в 75 000 рублей и подарена в пользу приюта.

Перейду к числу призываемых в приюте и стоимости их содержания со дня основания приюта.

Приём питомцев начался с 1-го ноября 1872 года, и к окончанию года принято было 25 мальчиков и 14 девочек, стоимость содержания коих (по

1873 г.) обошлась в 1393 рубля. Дальнейшее движение сумм и количество питомцев выражено в таблице 1.

За 15 лет существования содержания приюта обошлось в 116723 руб.; за это время вышло из приюта 102 мальчика и 59 девочек, помимо питомцев, содержанных исключительно на средства жертвователей Гг. Терещенко. В приюте имеются пансионеры: 8 – от Глуховского городского общества, 2 – от Кролевецкого дворянства, 1 питомец содержится частным лицом. Кроме того в приюте находится 1 мальчик-стипендиат имени главного попечителя Императорского Человеколюбивого Общества Митрополита Исидора и 1 мальчик-пансионер Имени Его Величества Государя Наследника Цесаревича Великого Князя Николая Александровича 6-го мая 1884 года. Упомянув о пансионерах, считаю нужным сказать и о тех взносах, которые поступают за их содержание, вместе с тем отмечу сумму ежегодных доплат попечителя приюта Гг. Терещенко и укажу на источник обеспечения приюта в будущем.

Как видно из отчёта, при основании приюта неприкосновенного капитала было 90500 руб., пожертвованного дворянами Терещенко, а именно: Артемием Яковлевичем 40500 руб., внесённых на вечные времена из 6,5 % в Глуховский городской общественный банк, и сыновьями его Николаю 30000 руб. и Фёдором 20000 в 5 % билетах восточного займа.

Понятно, что в первый же год существования приюта содержание его неминуемо могло окончиться дефицитом, так как сумма % неприкосновенного капитала значительно ниже суммы действительных расходов, но этого не только не случилось, а наоборот: как уже было сказано, сумма неприкосновенного капитала возросла до 12 750 руб., из коей в 1886 году получено процентов 5500 руб., хотя за этот же год со-

держание приюта потребовало расходов в 10465 руб.

Не стану останавливаться подробно на цифрах ежегодного поступления сумм на содержание приюта, но чтобы хоть отчасти познакомить общество, остановлюсь несколько на отчёте 1886 г., из коего видно, что сумма процентов с неприкосновенного капитала приюта равнялась в том году 5500 руб., взносов за содержание пансионеров 1060 руб., взносов от сотрудников попечителя 150 руб.; кроме того вырублено в прачечной приюта за мойку белья для частных лиц 607 руб., 10 % пользы от продажи игральные карты дали 160 руб. и 575 рублей получено за наём флигелей.

Остальная недостающая сумма в 2000 рублей пополнена Гг. Терещенко (в 1885 г. – 2400 руб., в 1884 г. – 3030 руб.). Помимо всех сказанных ежегодных доплат к некоторым праздникам попечителем приюта жертвуются особые суммы на улучшение пищи. Из того же отчёта видно, что в 1886 г. из питомцев приюта окончил курс в образовательном училище 5 мальчиков и в самом приюте 4 девочки.

В истекшем 1886 г. 16 мая приют посетил г-н Начальник Губернии А.К. Анастасьев.

Следует ещё отметить, что главное заведывание, со дня учреждения ононого и поныне, возложено на сотрудника Петра Вильгельмовича Бека.

Оставив указать в общем на те источники, коими обеспечены местные благотворительные учреждения в будущем их существовании, перейду к деятельности больницы «Св. Евфросинии», содержимой на средства тех же Гг. Терещенко.

Черниговские губернские ведомости, 1887, № 29, с. 4

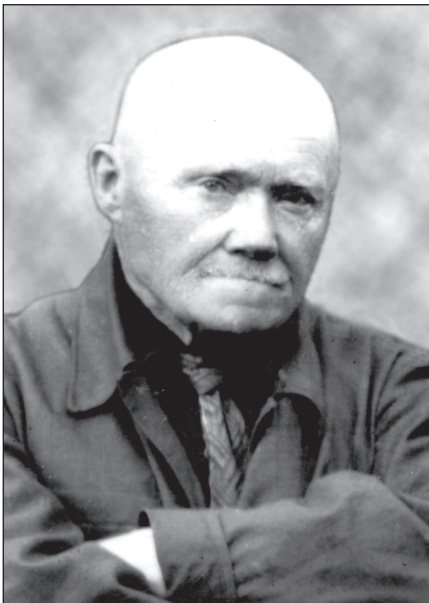
*Продолжение в следующем номере.
Подготовила к печати
Светлана Жукова*

Віктор
ТЕРЛЕЦЬКИЙКраснавець-
дослідник
м.Шостка

2014 рік в Україні – рік Тараса Шевченка. Виникла думка – подати на сторінках кількох номерів «Соборного майдану» цикл статей під назвою «Матеріали до нового «Шевченківського словника» (Глухівський регіон). До нового..., який ще не вийшов у світ, а у попередньому про багато осіб, пов'язаних з Т. Шевченком або дослідженням його життя і творчості, у тому числі і наших земляків, або не висвітлено, або подавалася про них надто куца довідка.

Абрамов Іван Спиридонович (20.06/02.07/ 1874, містечко Воронеж Глухівського повіту, Чернігівської губернії – 30.04.1960, там само).

Ще з дитинства, у Воронежі, виявився у нього великий інтерес до постаті та творчості Тараса Шевченка. Протягом усього життя вихованець сільськогосподарської школи поміщика-мецената М.М. Неплюєва в хуторі Воздвиженському на Глухівщині, Учительського інституту в м. Глухові (1895-1898) читав, вивчав життя і творчість Шевченка, дбав про збереження спадщини Кобзаря. Почалося це ще на початку ХХ ст., коли в архіві Новгород-Сіверської гімназії він виявив циркуляри 1847 року про пошуки і конфіскацію книг поета. У 20-ті роки,

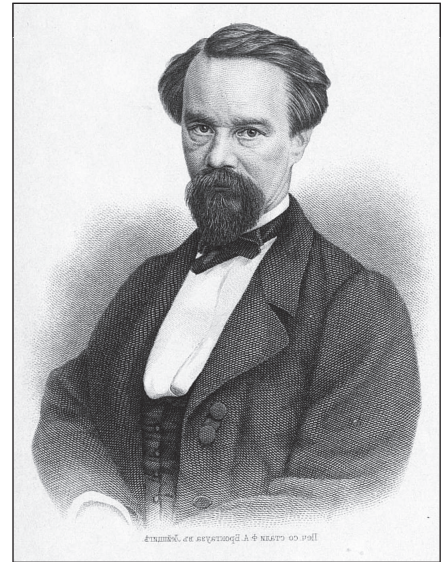
Іван Спиридонович Абрамов

Вовіки невичерпно- незбагненний Шевченко (Глухівський крайовий Шевченківський словник)

живучи і працюючи в Ленінграді, Абрамов з рук Миколи Білозерського, сина редактора першого українського журналу «Основа» В.М. Білозерського, отримав Шевченків офорт «Приятелі» з дарчим написом «Козакові Миколі Білозерському на пам'ять Основи 12 марта 1860 року Т. Шевченко». Абрамов зберіг цю мистецьку працю Тараса Григоровича. Нині офорт знаходиться в Національному музеї Т.Г. Шевченка у Києві.

Ще взимку 1918 р. вороніжець знайшов у Петрограді у одного антиквара листи Шевченка і з великими труднощами придбав ці безцінні реліквії, зберігши їх для нащадків, шанувальників поета. Ті листи адресувалися А.І. Толстій, дружині віце-президента Академії мистецтв Ф. Толстого – особі, яка близько до серця прийняла долю засланого в далекі казахські степи Шевченка, намагалася повсякчас сприяти його визволенню. На наш час відомі 5 листів Тараса Григоровича до Анастасії Іванівни. Із трьох придбаних один ще в 1930 р. І. Абрамов передав до Науково-дослідного інституту Тараса Шевченка у Харкові, тодішній столиці України, а в грудні 1948-го та в 1950-му два останніх листа доставив до Інституту літератури ім. Шевченка в Києві. У 6-му томі зібрання творів Шевченка (К., 2003) сповіщаються їх дати, наводиться текст. Існує повідомлення про місце знаходження автографів. Це згаданий Інститут літератури Т.Г. Шевченка, фонд І, №№ 221, 222, 223 та № 711. Проте не зазначається ім'я нашого земляка, від якого надійшли ці реліквії. Стосовно ж листа від 5 березня 1858 р. з Нижнього Новгорода повідомляється, що автограф кореспонденції нині невідомий. До цього закладу І. Абрамов також переслав оголошення про вихід в світ у 1845 р. в Петербурзі книги Миколи Польового «Русские полководцы». Це видання, як відомо, було проілюстроване 12 портретами, які виконав Шевченко.

В останні роки життя І. Абрамов знову повернувся до теми конфіскації творів Шевченка. У «Ленінській правді» (Суми, 1960, 10 квітня) він публікує статтю «Розшуки «підбурливих» рукописних творів Шевченка в 1847 році», а в листі до Тараса Франка висловлює підтримку думки української громадськості

Олександр Степанович
Афанасьєв-Чужбинський

відсвяткувати ювілей Т.Г. Шевченка (150-річчя від дня народження), що наближався, у всесвітньому масштабі. Записав невідомий до того народний переказ про Кобзаря.

Ім'я І.С. Абрамова за радянського часу, на жаль і диво, не було введено до «Шевченківського словника».

Афанасьєв-Чужбинський Олександр Степанович (12.03.1816 – 18.09.1875), етнограф, письменник.

Його стосунки з Т.Г. Шевченком висвітлені досить широко, всебічно. У кімнаті Шевченка (Літературно-меморіальний будинок-музей Тараса Шевченка в Києві) наводиться саме його вислів: «Тут починалося життя у надзвичайно поетичній атмосфері». І все ж маємо додати до їх взаємин дещо маловідоме.

...1846 року Тарас Григорович разом з Афанасьєвим-Чужбинським по дорозі до Чернігова зупинилися в Ніжині. «Наш приїзд, – згадував Олександр Степанович, – не міг залишитися таємницею. Двері наші не зачинялися: особливо ж нас відвідували студенти, і в числі їх М.В. Гербель, що був тоді на останньому курсі». Саме тоді Шевченко записав до альбому Гербеля уривок з поезії «Гоголю»:

«...За думою дума роєм вилітає:
Одна давить душу, друга – роздирає;
А третя тихо, тихесенько плаче

У самому серці, може, й Бог не бачить!»

Же 1848 р. відбулася нова зустріч Афанасьєва-Чужбинського з Миколою Гербелем. Цю невідому сторінку їх життя розкрив мені той самий альбом, який довелося переглянути в Публічній бібліотеці міста на Неві, яка тоді ще носила (і по праву!) ім'я М.Є. Салтикова-Щедрина. На його сторінках я побачив вірш Афанасьєва-Чужбинського, записаний у Шостці 1 квітня – «На берегах пустынного Остра».

Подорожуючи Україною, поет заїхав на Шосткинський пороховий завод, командиром якого був батько Миколи Гербеля. Багато що розкрили такі рядки:

«Но если раз иной
Встречаешь нежинца
семьи совсем другой,
Вспоминаньями душа опять богата,
И юношу приветствуешь как брата».

Нагадаю читачам, що Афанасьєв-Чужбинський також був вихованцем Ніжинського ліцею.

Звичайно ж, згадали вони тоді їх перше побачення в Ніжині. Безсумнівно, що повели мову про Шевченка, сумували з приводу його заслання аж на десять років важкої солдатської служби в далекому від України краї.

Альбом Гербеля розкрив нам ще одну невідому сторінку в житті і творчості О.С. Афанасьєва-Чужбинського. Щирий приятель Шевченка побував тоді і у Глухові. Тут 26 березня того ж 1848 року він написав і ввів до альбому свого юного приятеля вірш «Когда смотрю ночной порой». Думається, що оглядав він вночі місто над Есманню, яке, як і природа, зустрічало весну, веселило душі його жителів.

Ось потрапила мені на очі книжечка

якогось Василя Межевого-Мороза «Очевидці» (Суми, 2012). Вельми рясніє вона фактичними, граматичними та стилістичними помилками. А про Афанасьєва-Чужбинського її автор пише як про письменника «буржуазно-ліберального напрямку», тобто повторює штампи недалекого минулого, накидає цей ярлик на ту особу, яка чи не вперше відгукнулася на «Кобзар» Шевченка такими рядками:

«Гарно твоя кобза грає,
Любий мій земляче!
Вона голосно співає,
Голосно і плаче.
І сопілкою голосить,
Бурею лютує,
І чогось сумує.
Ні, не люди тебе вчили:
Мабуть, сама доля,
Степ та небо, та могили,
Та широка воля!»

(1841. Ноября 26. Чугуев).

Мовою архівів

СТАТИСТИЧЕСКИЕ ДАННЫЕ ПО г. ГЛУХОВУ ЗА 1838 г.

В городе Глухове состоит земли:
655 десятин 126 кв. сажен, в числе коей приусадебной – 483 десятины 1327 кв. сажен и 171 десятина 1199 кв. сажен состоит под озерами и болотами, и площадями и частию под пахотными полями.

Население:

дворян наследственных обоого пола – 342
оберофицеров, прапорщиков – 56
отставных солдат и их жен – 145
купцов – 153
мещан – 5365
казаков – 1351
помещичьих крестьян – 612
Всего – 8024.

Церкви:

каменных – 8
деревянных – 1
монастырей – нет
часовен – нет
Всего – 9.

В городе Глухове казенных домов, занимаемых почтовою конторою, острогом и другими учреждениями:

каменных – 6
деревянных – нет
по ветхости никем не занимаемых – 4
Всего – 10

Заводы:

свечных – 2
салотопных – 2.

Главная промышленность и торговля производится обывателями г. Глухова хлебом. Его скупают большей частью в самом городе, который в торговые дни привозится из окрестностей, большей частью из Курской губернии, и сдается купцам в торговых лавках. Торгуют также красным товаром, деревянною посудой, сыромятным товаром, рыбою, дегтем.

В городе находится мостов:

каменных – 1
деревянных – 9.

Державний архів Чернігівської області, ф. 128, оп. 1, спр. 6346, арк. 45 а.

СТАТИСТИЧЕСКИЕ ДАННЫЕ ПО ГЛУХОВСКОМУ УЕЗДУ ЗА 1838 г.

В Глуховском уезде:

местечек и слободок – 7
сел и деревень – 83
хуторов – 93
Всего – 183.

Население:

дворян – 1473
оберофицеров и разночинцев – 279
отставных солдат и их жен – 587

купцов – 27
мещан – 553
казаков – 23291
казенных крестьян – 12475
помещичьих крестьян – 36517
Всего – 75152.

Земли:

приусадебной – 18409 десятин
пахотной – 87707 ½ десятин
сенокосной – 18 346 десятин.

Под лесами:

казенными – 14115 десятин
помещичьими – 20619 десятин
общего владения – 6763 десятины
под реками, болотами глубокими, дорогами, песками и каменистой почвой – 15346 десятин.

Церквей:

каменных – 29
деревянных – 43
монастырей – 2
часовен – нет

Заводов:

пороховых – 1
селитряных – 2
известковых – 1
медных – 1
салотопных – 3
винокурных – 112
шпанских овец – 1
Всего – 122.

Державний архів Чернігівської області, ф. 128, оп. 1, спр. 6346, арк. 74.

**Подано мовою оригіналу.
Підготувала до друку Ірина Мошків**

Новогодніе праздники по-глуховски

Окончание.

Начало на стр. 3

а еще и выплачивать городскому общественному банку понемногу свой долг и содержать здание клуба в очень хорошем и опрятном виде. Однако погода не всегда благоволила к зимним развлечениям и рождественским забавам. Бывали года, когда непрекращающиеся снегопады или сильные морозы держали в бездействии устроенный офицерами каток, так что за всю зиму удавалось устроить под музыку всего 1-2 катания на льду. Случались зимы, когда по-несколько недель бушевали вьюги. Были занесены снегом все дороги, а торговцы из окрестных сёл не могли добраться в Глухов, не везли свои товары. Базары города были закрыты, а горожане оставались в праздники лишь с припасами своих ледников и веселящими напитками домашнего производства. Вследствие этих же метелей глуховчане не всегда получали поздравительную и другую почтовую корреспонденцию в срок. Почте часто приходилось ночевать в пути или вовсе дожидаться расчистки дороги. Во время этой непогоды, по распоряжению местной полиции, в темное время суток раздавался звон с колоколен с целью указать дорогу заплутавшимся в пургу на недалеком расстоянии от города путникам. Такое же распоряжение было сделано и по сёлам, однако люди замерзали в пути, сбившись с дороги, замерзали на улицах города, не дойдя до ближайшего жилья нескольких метров. Как и в большинстве городов, в Глухове праздники не проходили без различных безобразий со сто-

роны подгулявших обывателей. Из числа таких специально «праздничных» безобразий по своей глупости особенно выделилось одно. В 1891 году четыре подгулявших молодца под влиянием особого, нашедшего на них внезапно, вдохновения, облили керосином и зажгли пировавшую вместе с ними «даму» известного пошиба, в результате чего через сутки состоялась смерть этой несчастной женщины в ужасных мучениях. В целом же праздники проходили весело и интересно, без каких бы то ни было особых происшествий. Во всех храмах города проводились рождественские богослужения, люди украшали свои дома, посылали поздравительные открытки своим родственникам и знакомым, загадывали желания, дарили друг другу подарки и обменивались пожеланиями мира, счастья и добра!

Сейчас, когда погода оказывает не столь внушительное влияние на наши праздничные планы, электронные письма доносят в срок поздравления

от родных и близких, а телевизор многим заменяет прессу и старинные забавы, как и когда-то актуальны эти вечные слова: мира, счастья и добра!

С Новым годом и Рождеством Христовым всех вас!

З РЖДЕТВОМЗ
ХРИТОВЫМЗ!

Національний заповідник «Глухів» запрошує

глухівчан та гостей міста оглянути панораму древнього Глухова з вежі міського водогону, здійснити мандрівку його вулицями й площами, відвідати храми і музеї, помилуватися чарівними місцевими краєвидами. Довідки та замовлення екскурсій за тел. (05444) 2-35-57.

Газета «Соборний майдан»

Засновник — Національний заповідник «Глухів»

Свідоцтво про реєстрацію № СМ 390 від 06.02.2004 р.

Адреса редакції: м.Глухів Сумської обл., вул.Шевченка, 30, тел. 2-35-57, e-mail: dikz@ukr.net

Номер підготовлено до друку у науково-дослідному відділі заповідника

Верстка Віктора ІСАЄВА

Газета надрукована у АТ «Шосткинська міська друкарня»

м.Шостка, вул. К.Маркса, 69

Підписано до друку 26.12.2013 р.

Тираж — 500 примірників. Замовлення № 4830.

Редакція газети «Соборний майдан» запрошує до творчого співробітництва науковців, краєзнавців, любителів старовини

Електронна версія на сайті <http://nz-hlukhiv.com.ua/>

Редакційна колегія

Світлана ЖУКОВА

Юрій КОВАЛЕНКО

Ірина МОШИК

Олександр МІРОШНИЧЕНКО

Віктор ІСАЄВ

РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО